

जिल्ला न्यायाधीशको लिखित परीक्षाको लागि तयार पारिएको परीक्षा योजना र पाठ्यक्रम

पत्र	विषय	पूर्णाङ्क	उत्तिर्णाङ्क	परीक्षा प्रणाली	प्रश्नसंख्या र अंक	समय
प्रथम	विधिशास्त्र, संवैधानिक कानून र कानून प्रणाली (Jurisprudence, Constitutional Law and Legal system)	100	50	Critical analysis, Problem solving and Case analysis	4×25	३ घण्टा
द्वितीय	देवानी कानून र देवानी कार्यविधि (Civil Law and Civil Procedures)	100	50	Critical analysis, Problem solving and Case analysis	4×25	३ घण्टा
तृतीय	फौजदारी कानून र फौजदारी कार्यविधि (Criminal Law and Criminal Procedures)	100	50	Critical analysis, Problem solving and Case analysis	4×25	३ घण्टा
चौथो	मिसिल अध्ययन (Case Studies) खण्ड (क) (Part A)	100	50	Judgment writings	2×50	३ घण्टा
	खण्ड (ख) (Part B)	50	25	Order writings	1×30 1×20	१ घण्टा ३०मिनेट
	जम्मा (Total)	450				
	अन्तरवार्ता (Interview)	60				
	कूल जम्मा (Grand Total)	510				

द्रष्टव्यः यो पाठ्यक्रम मिति २०७४।७।२८ देखि लागू हुनेछ र चौथो पत्रको परीक्षाको माध्यम नेपाली भाषामा र अन्य पत्रहरू नेपाली वा अंग्रेजी अथवा नेपाली र अंग्रेजी दुबै भाषामा हुन सक्नेछ ।

पाठ्यक्रम (Curricula)

१. विधिशास्त्र, संवैधानिक कानून र कानून प्रणाली (Jurisprudence, Constitutional law and Legal System)-100 Marks

(क) विधिशास्त्र (Jurisprudence):- 25 Marks

- विधिशास्त्रका संप्रदायहरू र नेपालको सन्दर्भ (School of jurisprudence and Nepalese context)
- कानूनका श्रोतहरू (Sources of law)
- न्यायका सिद्धान्तहरू (Theories of justice)
- अधिकार र कर्तव्य (Rights and Duties)

- सम्पत्ति (Property)
- स्वामित्व (Ownership)
- भोग (Possession)
- व्यक्तित्व (Personality)
- कानूनको व्याख्या (Interpretation of statutes)

(ख) संवैधानिक कानून (Constitutional Law) :-25 Marks

- नेपालको संविधान र संविधानवाद (Constitution of Nepal and constitutionalism)
- संघीयता र अधिकारको बाँडफाँड (Federalism and Power Sharing)
- कानूनको शासन वा कानूनीराज (Rule of Law)
- शक्तिपृथकीकरण र शक्तिसन्तुलन (Separation of Power and Check and Balance)
- न्यायिक पुनरावलोकन र यसका सिमाहरू (Judicial Review and its constraints)
- स्वतन्त्र न्यायपालिका र यसका चुनौतीहरू (Independent Judiciary and its Challenges)

(ग) कानून प्रणाली र न्याय प्रशासन (Legal System and Administration of Justice) :25Marks

- विश्वका कानून प्रणाली र नेपालको कानून प्रणाली (विषयवस्तु, संरचना र विशेषताहरू) (Major Legal system of the world and Nepalese Legal system (content, structure and characteristics)
- न्यायका आयामहरू (Dimensions of justice) :- लैंगिक न्याय (Gender Justice), बालन्याय (Juvenile Justice), पुनरस्थापकीय न्याय (Restorative Justice), सुधारात्मक न्याय (Corrective Justice), वितरणात्मक न्याय (Distributive Justice), संक्रमणकालिन न्याय (Transitional Justice), वातावरणीय न्याय (Environmental justice), विकेन्द्रिकृत न्याय (Decentralized justice) र नवीनतम् आयामहरू (New Dimensions)
- अदालतको संरचना र क्षेत्राधिकार (Court Structure and Jurisdiction)
- जिल्ला अदालतको विस्तारित क्षेत्राधिकार (Extended Jurisdiction of District court)
- कानूनी सहायता र अदालतको मित्र (Legal Aid and Amicus Curie)
- अन्तर्राष्ट्रिय कानून र नेपालमा यसको प्रयोग (International Law and its application in Nepal), मानव अधिकार र मानवीय कानून (Human Rights and Humanitarian Law), नेपाल पक्ष भएका अन्तर्राष्ट्रिय सन्धिहरू (International instruments to which Nepal is a Party), सुपुर्दगी (Extradition), पारस्परिक कानूनी सहायता (Mutual Legal Assistance), अन्तर्राष्ट्रिय कानूनका नयाँ आयामहरू (New Dimensions of International Law)

(घ) न्यायपालिकामा व्यवस्थापन (Management in Judiciary):- 25 Marks

- सुशासन (Good Governance)
- न्यायिक उत्तरदायित्व (Judicial Accountability)
- न्यायक्षेत्र समन्वय (Judicial sector Co-ordination)
- अदालत व्यवस्थापन (Court Management)

- रणनीतिक योजना (Strategic Plan)
- न्यायमा पहुँच (Access to Justice)
- व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (Management Information System) र सूचना प्रविधि (Information Technology)
- न्यायाधीश, अभियोजक, कानून व्यवसायी र अदालतका कर्मचारीहरूको आचारसंहिता (Code of conduct of the judges, Public Prosecutors, Lawyers and judicial Staffs)

२. देवानी कानून र देवानी कार्यविधि (Civil Law and Civil Procedures)- 100 Marks

- देवानी कानूनको अवधारणा र देवानी क्षेत्राधिकार (Concept of civil law and civil jurisdiction)
- देवानी गल्ती वा अपकार र दायित्व (Civil Wrong and Liability)
- देवानी कानूनका सामान्य सिद्धान्तहरू (General Principles of Civil Law)
- बौद्धिक सम्पत्ति (Intellectual property)
- सम्पत्ति सम्बन्धी कानून (Law Relating to Property):- स्वामित्व (Ownership), भोग (Possession), चीरभोग (Prescription), सरकारी, सामुदायिक र सार्वजनिक सम्पत्ति (Governmental, community and Public Property), गुठी (Guthi), फलोपभोग (Usufruct), सुविधाभार (Servitude), अनुचित संवृद्धि (Unjust Enrichment), घर जग्गा बहाल (Rent of Land and House), दानवकस (Daanbakas), बन्धकी (Mortgage), हकसफा र लिखतवदर (Pre-emption /Haksafa and Revocation of Documents/Deeds)
- अचल सम्पत्तिको हस्तान्तरण (Transfer of Immovable Property) :- राजीनामा (Sale of Property), लिखत पारित (Registration of Documents/Deeds), लेनदेन व्यवहार (Transaction/Deeds)
- भूमि सम्बन्धी कानून (Land Law)
- पारिवारिक मामिला सम्बन्धी कानून (Family Law):-विवाह (Marriage), अंश (Partition of Property), नाताकायम (Confirmation of Relationship), सम्बन्ध विच्छेद (Divorce), मानाचामल (Alimony or Maintenance), अपुताली (Inheritance/Succession), संरक्षकत्व (Guardianship), माथवर सम्बन्धी (Curatorship), धर्मपुत्र / धर्मपुत्री (Adoption)
- करार कानून (Contract Law)
- विवाद समाधानका वैकल्पिक उपायहरू (Alternative Dispute Resolution –ADR) :- मेलमिलाप (Mediation), मध्यस्थता (Arbitration), समझदारी (Conciliation), मेलमिलाप- मध्यस्थता (Med-Arb), वार्ता (Negotiation), तथ्यनिरूपण (Fact finding), विवाद समाधान समिति (Dispute Resolution Board)
- वाणिज्य तथा बैंकिङ्ग विवादहरू (Commercial and Banking Disputes)
- उपभोक्ता संरक्षण (Consumer Protection)
- क्षतिपूर्ति तथा दुष्कृति (Compensation and Torts)

- निजी अन्तर्राष्ट्रिय कानून र नेपालको कानून प्रणालीमा यसको कार्यान्वयन (Private International Law and its implementation in Nepalese Legal system)
- निषेधाज्ञा (Injunction)
- देवानी कार्यविधि कानूनका सामान्य सिद्धान्तहरू (General Principles of Civil procedural law):- हकदैया (Locus Standi), हदम्याद (Statute of Limitation), क्षेत्राधिकार (Jurisdiction), प्राङ्गन्याय (Res Judicata), प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्त (Doctrine of Natural Justice) र नजीर (Precedents/Case law)
- अन्तरकालिन आदेश (Interlocutory orders), अन्तरिम संरक्षण सम्बन्धी आदेश (Interim Protective Orders) र अन्तरिम आदेश (Interim Order)
- प्रमाण कानून सम्बन्धी व्यवस्था (Evidence Law)
- मुलुकी, स्थानान्तरण तथा मिलापत्र सम्बन्धी व्यवस्था (Adjournment, Transfer of cases and Milapatra)
- प्रारम्भिक सुनुवाई (Preliminary Hearing)
- फैसला कार्यान्वयन (Execution of Judgment)
- पुनरावेदनको अधिकार र यसका सिमाहरू (Right to Appeal and its limitation)

देहायका कानूनहरू (Following Laws)

- कानून व्याख्या सम्बन्धी ऐन, २०१० (Interpretation of Laws Act, 2010)
- जग्गा नापजाँच ऐन, २०१९ (Land Measurement Act 2019)
- मुलुकी ऐन, २०२० (Muluki Ain 2020)
- भूमी सम्बन्धी ऐन, २०२१ (Land Relating Act 2021)
- प्रमाण ऐन, २०३१ (Evidence Act, 2031 B.S.)
- जग्गा प्राप्ति ऐन, २०३४ (Land Acquisition Act 2034)
- मालपोत ऐन, २०३४ (Land Revenue Act 2034)
- जिल्ला अदालत नियमावली, २०५२ (District Court Rules 2052)
- उपभोक्ता संरक्षण ऐन, २०५४ (Consumer Protection Act 2054)
- मध्यस्थता ऐन, २०५५ (Arbitration Act , 2055 B.S.)
- सुरक्षित कारोवार ऐन, २०६३ (Secured Transaction Act 2063)
- मेलमिलाप सम्बन्धी ऐन, २०६८ र नियमावली, २०७० (Mediation Act 2068 and Rules 2070)
- बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०७३ (Bank and Financial Institution Act 2073)
- न्याय प्रशासन ऐन, २०७३ (Administration of Justice Act, 2073 B.S.)
- मुलुकी देवानी संहिता, २०७४ तथा देवानी कार्यविधि संहिता, २०७४ (Country Civil Code 2074 and Country Civil Procedure Code 2074)

- अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको संरक्षण सम्बन्धी ऐन, २०७४ (An Act Relating to the Protection of Rights of Persons with Disability 2074)
- सहकारी ऐन, २०७४ (Co-operative Act, 2074)
- स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ (Local Government Act, 2074)
- माथि उल्लिखित ऐनहरुसँग सम्बन्धित नियमावलीहरु

पुनश्च (Note): परीक्षार्थीले परीक्षामा सकभर सम्बन्धित विषयका महत्वपूर्ण नजीरहरु उल्लेख गरी उत्तर दिनु पर्नेछ। (Examinee should mention the landmark precedents while answering as far as possible in the related topics.)

३. फौजदारी कानून र फौजदारी कार्यविधि (Criminal Law and Criminal Procedures)- Full Marks - 100

- फौजदारी कानूनका सिद्धान्त र यसका नवीनतम् आयामहरु (Doctrines of Criminal Law and its new Dimensions)
- फौजदारी न्यायका सामान्य सिद्धान्तहरु तथा फौजदारी न्याय प्रशासनका अवयवहरु (General Principles of criminal Justice and Ingredients of Criminal Justice Administration)
- अपराधको अवधारणा (Concept of crime): अपराधका तत्व र अपराधको प्रकार (Elements and Types of Crime), तथ्यको भूल वा भ्रम र कानूनको भूल वा भ्रम (Mistake of Fact and Mistake of law), अपराधको जरिया (Causation of crime), आपराधिक षडयन्त्र (Criminal conspiracy), अपराधको उद्योग (Criminal Attempt), आपराधिक दुरुत्साहन (Criminal Abetment or Incitement), मतिyार (Accomplice), निष्कार्य (Omission)
- आपराधिक मनसाय (Mens Rea) :- मनसाय (Intention), लापरवाही (Recklessness), हेलचक्राँई (Negligence), आशय (Motive), सरेको मनसाय (Transferred Malice)
- केही विशेष अपराधहरु (Some specific Crimes) :- संगठित अपराध (Organized Crime), साइबर अपराध (Cyber Crime), सम्पत्ती शुद्धिकरण (Money Laundering), स्वेतग्रीवी अपराध (White Color Crime), बहिर्क्षेत्रीय अपराध (Extra-Territorial Crime), सुपर्दगीयोग्य अपराध (Extraditable Offence) र कानूनको द्वन्दमा परेका बालबालिका (Children Conflict with Law).
- अन्तर्राष्ट्रिय फौजदारी कानूनको सामान्य अवधारणा र अन्तर्राष्ट्रिय फौजदारी अदालत (General Concept of International Criminal Law and International Criminal Court)
- आपराधिक दायित्व, उन्मुक्ति र प्रतिरक्षा (Criminal Liability, Immunity and Defense)
- अनुसन्धान तथा अभियोजन (Investigation and Prosecution):- अभियोजनात्मक वा प्रतिद्वन्दात्मक तथा अन्वेषणात्मक प्रणाली (Adversarial and Inquisitorial System)
- पीडित न्याय प्रणाली र नेपालमा यसको प्रयोग (Victim justice system and its application in Nepal)
- फौजदारी कार्यविधि कानूनका सिद्धान्तहरु (Principles of Criminal Procedural Law)
- सुनुवाई (Hearing):- पूर्वपरीक्षण (Pre-Trial), परीक्षण (Trial) र उत्तरपरीक्षण (Post-Trial), प्रारम्भिक सुनुवाई, (Preliminary Hearing). पूर्वपरीक्षण वार्ता (Pre-trial conference), दावीको

सौदावाजी (Plea Bargaining), खुला, बन्द र लगातार सुनुवाई (Open, In-Camera and Continuous Hearing), सामान्य, विशेष र संक्षिप्त कार्यविधि (General, Special and Short Procedures)

- मुद्दा फिर्ता, मुद्दा स्थानान्तरण, मुलतवी, मुद्दा परिवर्तन र मिलापत्र (Withdrawal of Cases, Transfer of Cases, Adjournment, Conversion of Cases, Milapatra)
- प्रमाण कानून र यसको प्रयोग (Evidence law and its application)
- दण्डका सिद्धान्तहरू र सुधारात्मक न्याय (Theory of Punishment and corrective justice): प्रोवेशन, प्यारोल, खुला कारागार र सामुदायिक सेवा (Probation, Parole, Open Prison and Community service)
- फैसला कार्यान्वयन (Execution of Judgment)
- पुनरावेदनको अधिकार र यसका सिमाहरू (Right to Appeal and its limitation)

देहायका कानूनहरू (Following Laws)

१. कानून व्याख्या सम्बन्धी ऐन, २०१० (Interpretation of Laws Act, 2010)
२. प्रहरी ऐन, २०१२ (Police Act, 2012)
३. प्राचीन स्मारक संरक्षण ऐन, २०१३ (Ancient Monument Preservation Act, 2013)
४. कारागार ऐन, २०१९ (Prison Act, 2019)
५. विदेशी विनिमय नियमित गर्ने ऐन, २०१९ (Foreign Exchange Regulation Act, 2019)
६. मुलुकी ऐन, २०२० (Muluki Ain, 2020)
७. राहादानी ऐन, २०२४ (Passport Act, 2024)
८. प्रमाण ऐन, २०३१ (Evidence Act, 2031)
९. लागू औषध नियन्त्रण ऐन, २०३३ (Narcotic Drugs Control Act, 2033)
१०. बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २०४८ (Children Act, 2048)
११. सवारी तथा यातायात व्यवस्था ऐन, २०४९ (Vehicle and Transport Management Act, 2049)
१२. वन ऐन, २०४९ तथा राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन, २०२९ (Forest Act, 2049 and National Park and Wildlife Conservation Act, 2029)
१३. सरकारी मुद्दा सम्बन्धी ऐन, २०४९ (Government Cases Act, 2049) र सरकारी मुद्दा सम्बन्धी नियमावली २०५५ (Government Cases Rules, 2055)
१४. जिल्ला अदालत नियमावली, २०५२ (District Court Rules, 2052)
१५. यातना क्षतिपूर्ति ऐन, २०५३ (Torture Compensation Act, 2053)
१६. विशेष अदालत ऐन, २०५९ (Special Court Act, 2059)
१७. विद्युतीय कारोबार ऐन, २०६३ (Electronic Transaction Act, 2063)
१८. नेपाल नागरिकता ऐन, २०६३ (Nepal Citizenship Act, 2063)
१९. जेष्ठ नागरिक सम्बन्धी ऐन, २०६३ (Senior Citizen Act, 2063)
२०. सम्पत्ति शुद्धिकरण (मनी लाउण्डरिङ्ग) निवारण ऐन, २०६४ (Asset (Money) Laundering Prevention Act, 2064)

२१. मानव बेचिबखन तथा ओसारपसार नियन्त्रण ऐन, २०६४ (Human Trafficking and Transportation Control Act, 2064)
२२. विशेष प्रकृतिका मुद्दाहरूको कारवाहीमा पक्षहरूको गोपनियता कायम राख्ने सम्बन्धी कार्यविधि निर्देशिका, २०६४ (The Procedural Guidelines Maintaining the Privacy of Parties in the Proceeding of special types of cases 2064)
२३. घरेलु हिंसा (कसूर र सजाय) ऐन, २०६६ (Domestic Violence (Offence and Control) Act, 2066)
२४. जातीय भेदभाव तथा छुवाछुत (कसूर र सजाय) ऐन, २०६८ (Caste Based Discrimination and Untouchability (Offence and Punishment) Act, 2068)
२५. संगठित अपराध निवारण ऐन, २०७० (Organized Crime Control Act, 2070)
२६. सुपुर्दगी ऐन, २०७० (Extradition Act, 2070)
२७. पारस्परिक कानूनी सहायता ऐन, २०७० (Mutual Legal Assistance Act, 2070)
२८. कसूरजन्य सम्पत्ति तथा साधन (रोक्का, नियन्त्रण र जफत) ऐन, २०७० (Property and Instrumentalities Related to Criminal offence (Freezing, Seizure and Confiscation) Act, 2070)
२९. कार्यस्थलमा हुने यौन दुर्व्यवहार (निवारण) ऐन, २०७१ (Sexual Harassment at Workplace (Control Act, 2071)
३०. बोकसीको आरोप (कसूर र सजाय) ऐन, २०७२ (Accusation of Witchcraft Practicing (Crime and Control) Act, 2072)
३१. न्याय प्रशासन ऐन, २०७३ (Administration of Justice Act, 2073)
३२. मुलुकी अपराध संहिता ऐन, २०७४ (Country Penal Code Act, 2074)
३३. मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता ऐन, २०७४ (Country Criminal Procedure Code Act, 2074)
३४. फौजदारी कसूर सजाय निर्धारण तथा कार्यान्वयन ऐन, २०७४ (Criminal offence Sentencing and Execution Act, 2074)
३५. माथि उल्लिखित ऐनहरूसँग सम्बन्धित नियमावलीहरू

पुनश्च (Note): परीक्षार्थीले परीक्षामा सकभर सम्बन्धित विषयका महत्वपूर्ण नजीरहरू उल्लेख गरी उत्तर दिनु पर्नेछ।
(Examinee should mention the landmark precedents while answering as far as possible in the related topics.)

४. मिसिल अध्ययन (Case Studies)- Full Marks- १५०

- परीक्षण/थुनछेक आदेश, अन्तरिम आदेश, अन्तरकालिन आदेश र प्रारम्भिक आदेश (Trial order, Interim order, Interlocutory order, Preliminary orders)
- अन्तिम आदेश/विशेष आदेशहरू (Final Order/ Special orders)
- महत्वपूर्ण नजीरहरू समावेश गर्दै फैसला लेखन (judgment writings with mentioning related landmark precedents)